

Urząd Statystyczny w Warszawie
ul. 1 Sierpnia 21, 02-134 Warszawa
tel.: 22 464 20 85 faks 22 846 78 32
e-mail: InformatoriumUSWAW@stat.gov.pl
<http://www.stat.gov.pl/warsz>

ANALIZA POTENCJAŁU EKONOMICZNEGO POWIATÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO I POWIATÓW WOJEWÓDZTW SĄSIADUJĄCYCH

MAZOWIECKI OŚRODEK BADAŃ REGIONALNYCH
Warszawa 2012

Opracowała:

Anna Antoszczak

Emilia Wyszotmierska

Spis treści:

Wprowadzenie	1
Charakterystyka grup i ich reprezentantów.....	5
Wnioski.....	12

WPROWADZENIE

Niniejsze opracowanie prezentuje zróżnicowanie poziomu potencjału ekonomicznego powiatów województwa mazowieckiego i województw leżących w jego bezpośrednim sąsiedztwie, a więc województw: podlaskiego, lubelskiego, świętokrzyskiego, łódzkiego, kujawsko-pomorskiego oraz warmińsko-mazurskiego.

Mazowsze zawsze charakteryzowało się względnie korzystną sytuacją w porównaniu z resztą kraju. Jednocześnie województwo to uznawane jest za najbardziej zróżnicowane ze względu na charakterystyki ekonomiczne, w tym sytuację na lokalnych rynkach pracy. Na dobrą sytuację Mazowsza wpływ mają przede wszystkim aglomeracja warszawska i powiaty wokół stolicy, natomiast wiele powiatów leżących dalej od centrum województwa od lat zmaga się z niską aktywnością zawodową, wysokim odsetkiem długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 miesięcy) i stopą bezrobocia często ponad dwukrotnie przewyższającą stopę bezrobocia w kraju. Dotyczy to w głównej mierze powiatów leżących na terenach graniczących z innymi województwami.

Stąd też celem analizy jest pogrupowanie powiatów z terenów objętych badaniem w skupienia o podobnym potencjale ekonomicznym oraz weryfikacja hipotezy, że granice wyznaczonych obszarów nie pokrywają się z granicami administracyjnymi analizowanych województw.

W całym opracowaniu wykorzystano dane z zakresu rynku pracy i demografii za 2010 r., dostępne na stronie Głównego Urzędu Statystycznego.

Sytuacja ekonomiczna utożsamiana jest często z poziomem życia społeczeństwa, jednak jako zjawisko wielowymiarowe, determinowana jest przez szereg innych zmiennych, niekoniecznie o charakterze finansowym. Do istotnych zmiennych, niezbędnych do określenia sytuacji z punktu widzenia aspektu ekonomicznego zaliczono:

x_1 - stopę bezrobocia;

x_2 - przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto;

x_3 - liczbę podmiotów w rejestrze REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności;

x_4 - liczbę pracujących (łącznie z rolnictwem indywidualnym) w przeliczeniu na 1 tys. ludności;

x_5 - ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym;

x_6 – odsetek zarejestrowanych bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok (w % bezrobotnych ogółem);

x_7 - przyrost naturalny w przeliczeniu na 1 tys. ludności;

x_8 - odsetek ludności zamieszkałej w miastach (w % ogółu ludności).

W kolejnym etapie (wstępnej „obróbki” danych) na podstawie zróżnicowania wartości cech dokonano redukcji pierwotnie zaproponowanych wskaźników. Wyeliminowano zmienne w niewielkim stopniu różnicujące poszczególne powiaty. W tym celu zastosowano współczynnik zmienności¹, jako wartość progową przyjęto 0,2%. Otrzymano następujące wyniki:

Tabela 1. **Współczynnik zmienności (w %)**

	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5	x_6	x_7	x_8
Współczynnik zmienności	0,372	0,136	0,295	0,194	0,074	0,236	11,183	0,575

Na podstawie współczynnika zmienności wybrano 5 zmiennych, które najlepiej ukazują zróżnicowanie:

x_1 - stopę bezrobocia;

x_3 - liczbę podmiotów wpisanych do rejestru REGON, w przeliczeniu na 10 tys ludności;

x_6 - odsetek zarejestrowanych bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok (w % bezrobotnych ogółem);

x_7 - przyrost naturalny w przeliczeniu na 1 tys. ludności;

x_8 - odsetek ludności zamieszkałej w miastach (w % ogółu ludności).

Biorąc pod uwagę wyżej wymienione zmienne w kolejnym etapie wykorzystano *analizę skupień*, która pozwoliła na pogrupowanie powiatów w klasy o podobnym potencjale ekonomicznym. W celu stworzenia grup zastosowano metodę grupowania *k-średnich*. Do wyliczeń wykorzystano program SPSS.

ANALIZA SKUPIEŃ

Zastosowana analiza skupień, nazywana również segmentacją lub klastrowaniem danych, jest przykładem analizy polegającej na szukaniu i wyodrębnieniu z danych skupień², czyli grup obiektów podobnych. Podobieństwa pomiędzy obiektami zostają wyznaczone na

¹ *Współczynnik zmienności* - obliczony jako odchylenie standardowe wartości zmiennej podzielone przez jej wartość średnią, wyrażona w procentach.

² Przez *skupienie* rozumie się na ogół zbiór obserwacji „podobnych” do siebie, przy czym obserwacje należące do dwóch różnych skupień powinny różnić się między sobą w sposób istotny.

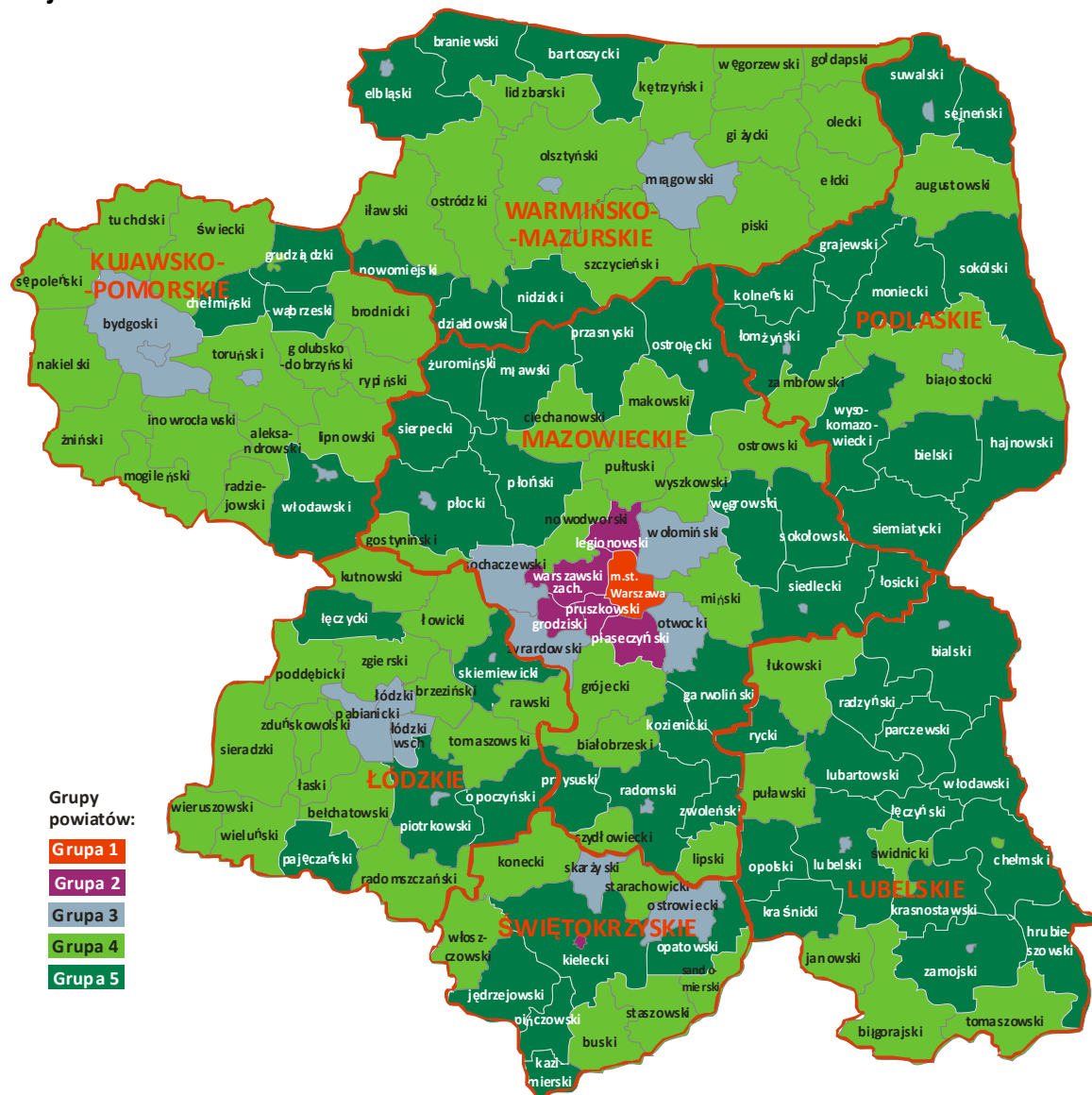
podstawie odpowiedniego wskaźnika lub miary podobieństwa czy też odległości od centrum skupienia.

Aby utworzyć grupy obiektów posłużono się metodą *k-średnich*. Metoda ta wymaga wstępnego ustalenia liczby grup, do których zostają zaklasyfikowane obiekty. Ustalany jest stopień ciężkości wstępnych grup obiektów, a następnie do grup przyporządkowywane są obiekty. Dany obiekt przypisany jest do grupy, jeżeli jego odległość od środka ciężkości jest najmniejsza.³

Postępując się metodą analizy skupień przy grupowaniu na pięć skupień, otrzymano 4 grupy oraz jeden obiekt odbiegający.

Na zamieszczonej niżej mapie wyraźnie rysuje się terytorialne zróżnicowanie potencjału ekonomicznego według powiatów.

Mapa 1. Zróżnicowanie poziomu potencjału ekonomicznego powiatów wybranych województw w 2010 r.

³ Zob. Panek T., *Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej*, SGH, Warszawa 2009.

W wyniku przeprowadzonej analizy skupień wyodrębniono 5 grup powiatów:

Grupa 1 – jeden powiat: m.st. Warszawa.

Skupienie to charakteryzuje się najniższą stopą bezrobocia, największą liczbą podmiotów w rejestrze REGON (na 10 tys. ludności), względnie wysokim przyrostem naturalnym (na 1 tys. ludności) oraz najwyższym odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych (w % ogółu bezrobotnych). Jest to w 100% obszar zamieszkały przez ludność miejską.

Grupa 2 – 6 powiatów, w tym 5 zlokalizowanych na terenie woj. mazowieckiego oraz 1 miasto na prawach powiatu (m. Kielce leżące na terenie woj. świętokrzyskiego).

Grupa ta charakteryzuje się relatywnie niską stopą bezrobocia, najwyższym przyrostem naturalnym (w przeliczeniu na 1 tys. ludności) oraz najniższym odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych (pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w % ogółu bezrobotnych), a także stosunkowo dużą liczbą podmiotów (w przeliczeniu na 10 tys. ludności) i wysokim odsetkiem ludności mieszkającej w miastach (% ogółu ludności).

Grupa 3 – 28 powiatów, w tym 18 miast na prawach powiatu.

Grupa ta charakteryzuje się stosunkowo wysoką stopą bezrobocia, wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych (w % ogółu bezrobotnych), relatywnie dużą liczbą zarejestrowanych podmiotów przypadających na 10 tys. ludności, wysokim przyrostem naturalnym (na 1 tys. ludności) oraz dużym odsetkiem ludności zamieszkałej w miastach (w % ogółu ludności).

Grupa 4 – najliczniejsza ze wszystkich grup, do której zaklasyfikowano 69 powiatów, w tym 2 miasta na prawach powiatu (Chełm – woj. lubelskiego i Grudziądz – woj. kujawsko-pomorskie).

Grupa ta charakteryzuje się najwyższą stopą bezrobocia, stosunkowo wysokim odsetkiem bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok (w % bezrobotnych ogółem), niewielką liczbą zarejestrowanych podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. ludności, niskim przyrostem naturalnym (na tys. ludności) oraz niskim odsetkiem ludności zamieszkałej w miastach (% ogółu ludności).

Grupa 5 – 61 powiatów.

Grupa ta charakteryzuje się najmniej korzystnymi wskaźnikami: najmniejszą liczbą zarejestrowanych podmiotów przypadających na 10 tys. ludności, ujemnym przyrostem naturalnym (na 1 tys. ludności), najniższym odsetkiem ludności zamieszkałej w miastach

(w % ogółu ludności) oraz stosunkowo wysoką stopą bezrobocia i wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych (w % ogółu bezrobotnych).

Tabela 1. **Grupy – ostateczne centra skupień**

	Grupa 1	Grupa 2	Grupa 3	Grupa 4	Grupa 5
Stopa bezrobocia %	3,5	8,1	13,5	17,8	16,9
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	2001	1453	1072	774	611
Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok (% bezrobotnych ogółem)	37,7	26,7	28,8	29,4	32,9
Przyrost naturalny na 1000 ludności	1,2	2,8	1,0	0,3	-0,6
Ludność miast (% ogółu ludności)	100,0	59,0	84,3	43,8	27,7

CHARAKTERYSTYKA GRUP I ICH REPREZENTANTÓW

Reprezentantami są powiaty najbardziej typowe ze względu na badane zmienne, które znajdują się w najmniejszej odległości od centrum skupienia.

Grupa 1

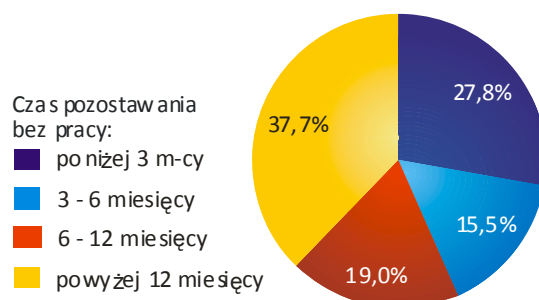
Najlepszą sytuację na rynku pracy odnotowano w skupieniu 1, do którego zaklasyfikowano tylko m.st. Warszawa. Powiat ten charakteryzuje się największą liczbą podmiotów – w 2010 r. na 10 tys. ludności przypadało 2 001 podmiotów. Liczba podmiotów ilustruje skalę przedsiębiorczości i poziom operatywności mieszkańców, świadczy także o popycie na usługi, co z kolei generuje poziom dochodów. W m.st. Warszawa odnotowano najwyższą wartość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto, które wyniosło 4 694,47 zł i było aż o 2 315,00 zł (49,3%) wyższe od najniższej wartości notowanej wśród badanych powiatów (powiat brzeziński w woj. łódzkim – 2 379,47 zł).

O wysokim poziomie potencjału ekonomicznego tego obszaru świadczy również najwyższa spośród analizowanych powiatów liczba pracujących, gdzie na 1 tys. ludności przypadało 481 pracujących. Najwięcej osób zatrudnionych było w usługach⁴, ich odsetek stanowił 40,6% ogółu pracujących.

⁴ Grupowanie sekcji *Pozostałe usługi*, do którego według klasyfikacji PKD 2007 weszły sekcje: *Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna*; *Działalność z zakresu usług administrowania i działalność wspierająca*; *Administracja publiczna i obrona narodowa*; *obowiązkowe zabezpieczenia społeczne*; *Edukacja*; *Opieka zdrowotna i pomoc społeczna*; *Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją*; *Pozostała działalność usługowa*.

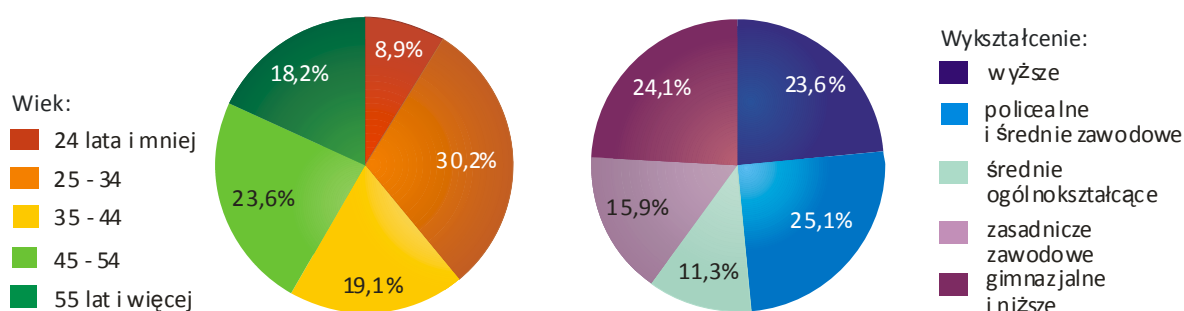
W m.st. Warszawa odnotowano również najniższą spośród badanych powiatów stopę bezrobocia, która osiągnęła wartość 3,5%. Jednak mimo niskiej stopy bezrobocia wystąpiła tu niekorzystna struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy, odsetek długotrwale bezrobotnych wyniósł 37,7%.

Wykres 1. **Struktura bezrobotnych rejestrowanych w m.st. Warszawa według czasu pozostawania bez pracy**

Duży problem ze znalezieniem pracy miały również osoby należące do grupy wieku 25-34 oraz 45-54 lata, których odsetek w strukturze bezrobotnych wyniósł odpowiednio 30,2% i 23,6%. Analizując strukturę bezrobotnych pod względem wykształcenia największy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym z udziałem 25,1% ogółu bezrobotnych. Wysoki odsetek zajmowali również bezrobotni z wykształceniem wyższym, których udział – 23,6% w strukturze bezrobotnych był najwyższym notowanym wśród powiatów reprezentujących poszczególne skupienia.

Wykres 2. **Struktura bezrobotnych w m.st. Warszawa według wieku i wykształcenia**

Na poziom potencjału ekonomicznego mają wpływ również wskaźniki demograficzne, a wśród nich współczynnik obciążenia ekonomicznego⁵. Im wyższa wartość tego współczynnika, tym większe obciążenie osób pracujących kosztami utrzymania dzieci i osób w wieku poprodukcyjnym. W powiecie m.st. Warszawa wskaźnik ten był dosyć wysoki i wyniósł 57 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik

⁵ Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

ten był o 10 osób wyższy od najniższego wśród badanych powiatów, który wystąpił w powiecie bełchatowskim (woj. łódzkie). Podobnie przyrost naturalny, mimo że był dodatni, jednak w przeliczeniu na 1 tys. ludności wyniósł tylko 1,2 – wskaźnik ten był o 4,0 niższy od najwyższej wartości notowanej w powiecie legionowskim (woj. mazowieckie). Również dodatnia wartość salda migracji w przeliczeniu na 1 tys. ludności, która wyniosła 2,3, była aż o 16,5 niższa od najwyższej wartości notowanej w dwóch powiatach województwa mazowieckiego – legionowskiego i piaseczyńskiego.

Grupa 2

Do skupienia 2 zaklasyfikowano 6 powiatów: 5 z terenu woj. mazowieckiego, bezpośrednio sąsiadujących z m.st. Warszawa (powiat legionowski, grodziski, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni) oraz stolicę województwa świętokrzyskiego – m. Kielce. Powiaty te odnotowały relatywnie dobre wskaźniki charakteryzujące poziom potencjału ekonomicznego. Spośród wszystkich wyodrębnionych skupień charakteryzują się one najniższym odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych oraz najwyższym wskaźnikiem przyrostu naturalnego.

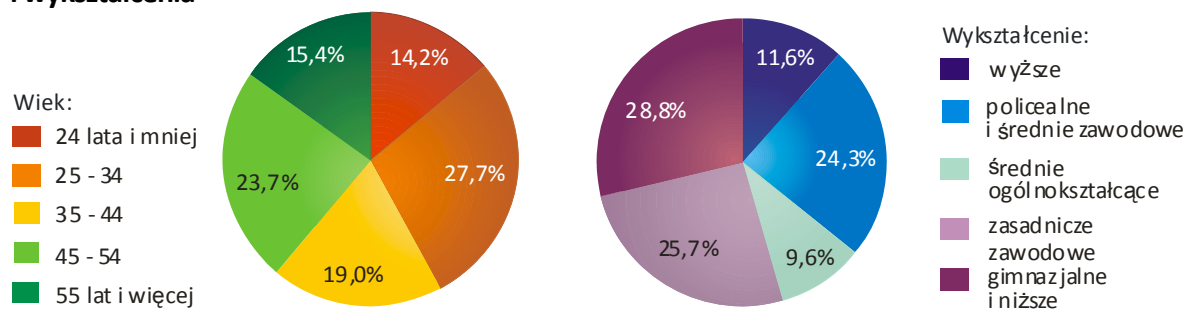
Reprezentantem skupienia jest powiat warszawski zachodni zlokalizowany na terenie województwa mazowieckiego. W powiecie odnotowano jeden z najwyższych wskaźników dotyczących liczby podmiotów – w 2010 r. na 10 tys. ludności przypadało 1451 podmiotów (więcej tylko w m.st. Warszawa, powiecie pruszkowskim i piaseczyńskim). Liczba pracujących na terenie powiatu warszawskiego zachodniego wyniosła 291 na 1 tys. ludności, a ich przeciętne miesięczne wynagrodzenie – 3678,15 zł brutto. Najwięcej pracujących zatrudnionych było w działalności związanej z handlem⁶, ich odsetek stanowił 40,0% ogółu pracujących.

Z kolei o dużym potencjale demograficznym może świadczyć najwyższy spośród badanych obszarów przyrost naturalny, który w powiecie warszawskim zachodnim wyniósł 2,3 w przeliczeniu na 1 tys. ludności. Dodatkowo powiaty zlokalizowane na terenie woj. mazowieckiego odnotowały wysokie, dodatnie saldo migracji. Obszary te znalazły się w czołówce rankingu powiatów o najwyższym saldzie migracji w przeliczeniu na 1 tys. ludności.

⁶ Grupowanie sekcji *Handel; naprawa pojazdów samochodowych; Transport i gospodarka magazynowa; Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; Informacja i komunikacja.*

Biorąc pod uwagę problemy związane ze znalezieniem zatrudnienia w skupieniu 2 odnotowano najniższy odsetek osób długotrwale bezrobotnych równy 26,7%. Stopa bezrobocia w tej grupie powiatów wyniosła 8,1%. W powiecie warszawskim zachodnim długotrwale bezrobotni stanowili 28,9% ogółu bezrobotnych, a stopa bezrobocia wyniosła 5,9% i była to jedna z najniższych wartości notowanych wśród badanych powiatów (niższa – tylko w m.st. Warszawa). Podobnie, jak w m.st. Warszawa, problem ze znalezieniem pracy miały osoby w wieku 25-34 oraz 45-54 lata, których udział w strukturze bezrobotnych wyniósł odpowiednio 27,7% i 23,7%. Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia największy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym – 28,8% ogółu bezrobotnych.

Wykres 3. **Struktura bezrobotnych powiatu warszawskiego zachodniego według wieku i wykształcenia**

Grupa 3

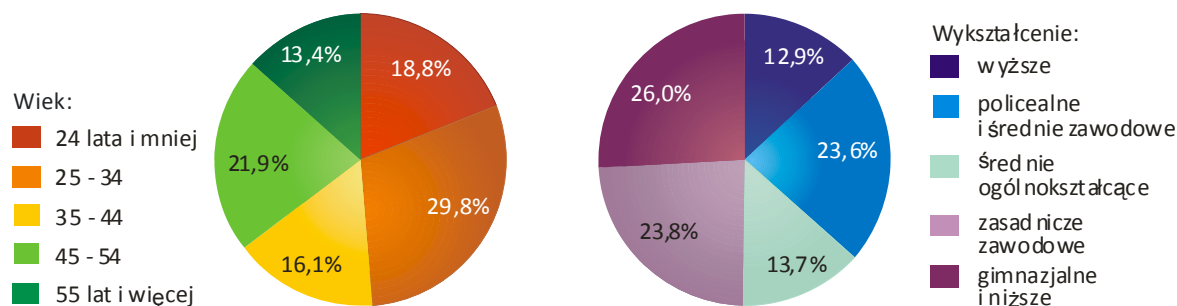
Do skupienia tego przypisano 28 powiatów, w tym aż 18 miast na prawach powiatu.

Najbardziej „typowym” powiatem, znajdującym się najbliższej centrum skupiska, jest m. Skierniewice, zlokalizowane na terenie województwa łódzkiego. W 2010 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 1074 pomioty, co może świadczyć o istnieniu dobrych warunków do rozwoju przedsiębiorczości oraz o wysokiej aktywności ekonomicznej mieszkańców. Ponadto w powiecie tym na 1 tys. ludności przypadało 289 osób pracujących, a przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2 799,96 zł i było o 17,7% wyższe od najniższego spośród badanych powiatów, który znajduje się również na terenie woj. łódzkiego – powiatu brzezińskiego. Największy odsetek pracujących na terenie m. Skierniewice stanowili zatrudnieni w usługach, ich udział wyniósł 41,9% ogółu pracujących.

Biorąc pod uwagę problem bezrobocia, w m. Skierniewice odnotowano 9,4% stopę bezrobocia, a odsetek długotrwale bezrobotnych wyniósł 23,8% ogółu bezrobotnych. W strukturze bezrobotnych największy odsetek stanowiły osoby należące do grupy wieku

25-34 oraz 45-54 lata, których udział wyniósł odpowiednio 29,8% i 21,9%, a biorąc pod uwagę poziom wykształcenia – osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym, z odsetkiem 26,0% ogółu bezrobotnych.

Wykres 4. **Struktura bezrobotnych powiatu m. Skierniewice według wieku i wykształcenia**

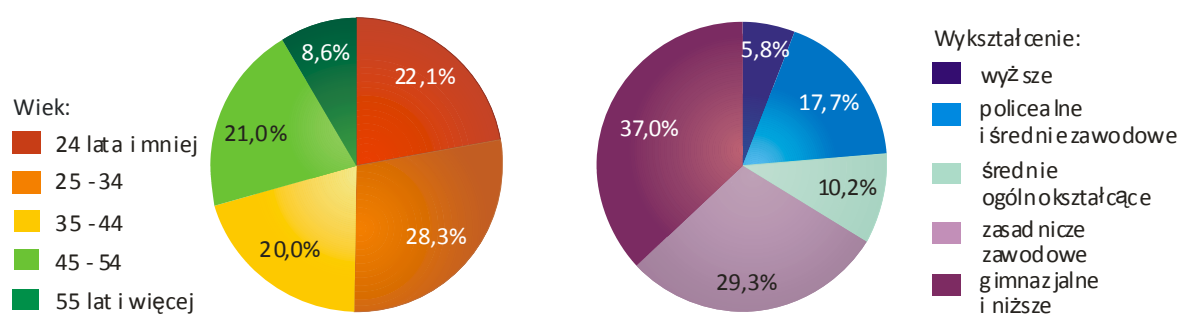
Przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców wyniósł 2,2, a współczynnik obciążenia ekonomicznego, mówiący o obciążeniu osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku nieprodukcyjnym, był równy 51,1. Negatywny jednak jest fakt, że powiat ten odnotował ujemne saldo migracji, które osiągnęło wartość -0,5 w przeliczeniu na 1 tys. ludności.

Grupa 4

Jest to najliczniejsza grupa, do której zaklasyfikowano 69 powiatów, w tym 2 miasta na prawach powiatu – m. Chełm (woj. lubelskie) i m. Grudziądz (woj. kujawsko-pomorskie). Skupienie to, spośród 5 wyodrębnionych grup, charakteryzuje się najwyższą stopą bezrobocia.

Reprezentantem jest powiat ostródzki, zlokalizowany na terenie woj. warmińsko-mazurskiego. W 2010 r. stopa bezrobocia w powiecie tym wyniosła 21,5%, a odsetek długotrwale bezrobotnych stanowił 37,4% ogółu bezrobotnych. Największy problem ze znalezieniem pracy miały osoby należące do dwóch najmłodszych grup wieku 24 lata i mniej oraz 25-34 lata, których odsetek w strukturze bezrobotnych wyniósł odpowiednio 22,1% i 28,3%. W strukturze bezrobotnych pod względem wykształcenia dominowały osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym, ich odsetek stanowił odpowiednio 37,0% i 29,3% ogółu bezrobotnych.

Wykres 5. **Struktura bezrobotnych w powiecie ostródzkim według wieku i wykształcenia**

Problem bezrobocia wiąże się z niewystarczającą ilością miejsc pracy. W 2010 r. na terenie powiatu ostródzkiego na 10 tys. mieszkańców przypadało 771 podmiotów. Liczba pracujących wyniosła 217 osób na 1 tys. mieszkańców, a wartość ich przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia była równa 2 633,74 zł. Największy odsetek pracujących w powiecie ostródzkim odnotowano w przemyśle i budownictwie⁷ z udziałem 36,2% ogółu pracujących.

W strukturze pracujących wszystkich powiatów przypisanych do 4 grupy, największy odsetek stanowili pracujący w rolnictwie⁸ – 37,2%.

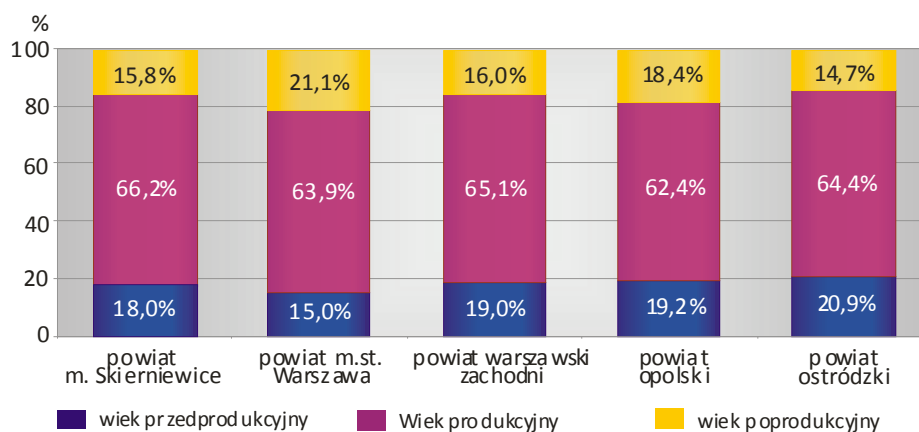
Przedstawione wyżej dane świadczą o potencjalnej wielkości lokalnego rynku, jednak ocena zasobów siły roboczej zależy od wskaźników demograficznych. Powiaty należące do 4 grupy odnotowały wysoki, ponad 50-procentowy odsetek ludności wiejskiej oraz dodatni przyrost naturalny. W powiecie ostródzkim odnotowano 50,1% odsetek ludności wiejskiej oraz dodatni przyrost naturalny, który w przeliczeniu na 1 tys. ludności wyniósł 2,0. Jednak saldo migracji notowane w tym powiecie było ujemne i wyniosło -2,9.

Biorąc pod uwagę populację ludności w podziale na ekonomiczne grupy wieku powiat ostródzki charakteryzuje się najkorzystniejszą strukturą. Wśród powiatów reprezentujących poszczególne skupienia posiada największy odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym – 20,9% ogółu ludności oraz najmniejszy udział osób w wieku poprodukcyjnym – 14,7%.

⁷ Grupowanie sekcji *Przemysł i budownictwo* obejmuje sekcje: *Górnictwo i wydobywanie, Przetwórstwo przemysłowe, Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją oraz Budownictwo.*

⁸ Sekcja *Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.*

Wykres 6. **Struktura ludności w wybranych⁹ powiatach według ekonomicznych grup wieku**

Duży udział ludzi młodych w strukturze ludności charakteryzujący powiat ostródzki świadczy o dużym potencjale zasobów siły roboczej. Na tle powiatu ostródzkiego najgorzej przedstawia się sytuacja w m.st. Warszawa, gdzie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym jest wyższy niż udział osób w wieku przedprodukcyjnym – odpowiednio: 21,1% wobec 15,0%.

Grupa 5

Do skupienia 5 zaklasyfikowano 61 powiatów, przy czym są to obszary z przeważającym odsetkiem ludność mieszkającej na wsi – tylko w 4 powiatach odnotowano ponad 50-procentowy udział ludności miejskiej: bartoszyckim i braniewskim (warmińsko-mazurskie) oraz grajewskim i bielskim (podlaskie). Wśród wszystkich powiatów należących do tej grupy odsetek ludności miejskiej stanowił tylko 27,7%. W skład grupy 5 nie weszło żadne miasto na prawach powiatu.

Poza tym skupienie to jako jedyne odnotowało ujemny przyrost naturalny, który w przeliczeniu na 1 tys. ludności wyniósł -0,6 (tylko 26 spośród 61 powiatów z grupy 5 odnotowało dodatni przyrost naturalny). W powiecie opolskim (woj. lubelskie), który jest reprezentantem, przyrost naturalny w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców wyniósł -1,0. Również saldo migracji było ujemne i w przeliczeniu na 1 tys. ludności wyniosło -2,8.

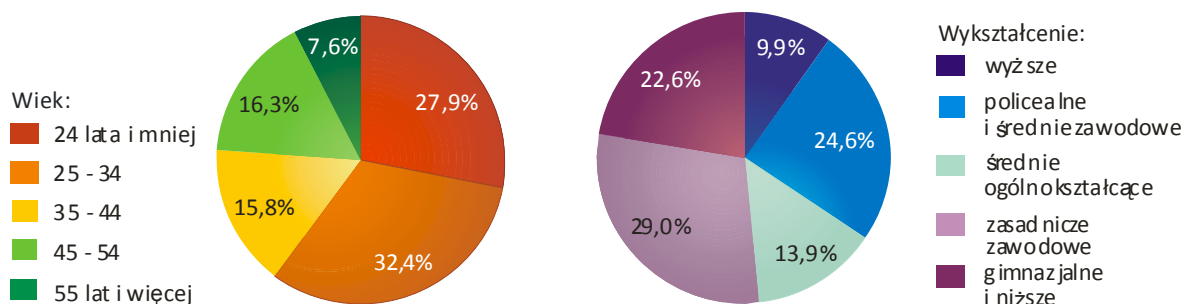
Ponadto powiaty należące do skupienia 5 odnotowały najgorsze wskaźniki dotyczące rynku pracy: najmniejszą liczbą zarejestrowanych podmiotów przypadających na 10 tys. ludności, stosunkowo wysoką stopą bezrobocia i wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych (w % ogółu bezrobotnych).

⁹ Powiaty, które są reprezentantami omawianych grup.

Ważnym wskaźnikiem ekonomicznym świadczącym o poziomie przedsiębiorczości mieszkańców i ilości miejsc pracy, jest liczba podmiotów gospodarczych. W powiecie opolskim odnotowano 603 podmioty przypadające na 10 tys. ludności. Liczba pracujących w przeliczeniu na 1 tys. ludności wyniosła 328 osób, z których aż 70,1% znalazło zatrudnienie w rolnictwie. Mała liczba podmiotów może również świadczyć o małym popycie na usługi, a tym samym o poziomie dochodów mieszkańców. W powiecie opolskim przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 2 721,60 zł i było o 1 972,87 zł (42,0%) niższe od najwyższej wartości notowanej wśród badanych powiatów (w powiecie m.st. Warszawa).

Niedostateczna liczba miejsc pracy generuje problem bezrobocia i osłabia potencjał gospodarczy danego regionu. W 2010 r. w powiecie opolskim odnotowano 16,3% stopę bezrobocia, a odsetek długotrwale bezrobotnych był równy 33,9% ogółu bezrobotnych. Największy problem ze znalezieniem pracy miały osoby należące do dwóch najmłodszych grup wieku 24 lata i mniej oraz 25-34 lata, których udział w strukturze bezrobotnych wyniósł 27,9% i 32,4%. Biorąc pod uwagę poziom wykształcenia największy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 29,0% ogółu bezrobotnych.

Wykres 7. Struktura bezrobotnych powiatu opolskiego według wieku i wykształcenia

WNIOSKI

Zastosowanie analizy skupień pozwoliło na pogrupowanie wybranych powiatów w pięć grup o różnym poziomie potencjału ekonomicznego. Po przeanalizowaniu rozkładu przestrzennego można stwierdzić, że zasięg wyodrębnionych obszarów nie pokrywa się z granicami administracyjnymi województw. Większość powiatów leżących na obrzeżach województwa mazowieckiego posiada równie niski potencjał ekonomiczny, co powiaty województw graniczących. W najlepszej sytuacji znajdują się obszary zlokalizowane w centralnej części Mazowsza oraz m. Kielce z województwa świętokrzyskiego.

Najkorzystniejsze parametry badanych zmiennych występują w m.st. Warszawa oraz na terenie powiatów sąsiadujących ze stolicą. Warto pokreślić fakt, że w lepszej sytuacji znajdują się powiaty sąsiadujące z lewobrzeżną Warszawą. Na obszarach tych odnotowano najlepsze wskaźniki dotyczące rynku pracy: dużą liczbę podmiotów, pracujących, którzy znaleźli zatrudnienie głównie w usługach i handlu oraz wysoki poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Na tak korzystne wyniki niewątpliwie wpływa metropolia warszawska – powiaty te rozwijają się dzięki silnym powiązaniom ze stołecznym rynkiem pracy.

W m.st. Warszawa mimo bardzo dobrej sytuacji na rynku pracy, występuje niekorzystna struktura bezrobotnych. Powiat ten odnotował najwyższy wśród reprezentantów odsetek długotrwale bezrobotnych oraz najwyższy odsetek bezrobotnych z wykształceniem wyższym. Niekorzystne są również wskaźniki dotyczące zasobów siły roboczej, a więc struktura ludności według ekonomicznych grup wieku oraz współczynnik obciążenia ekonomicznego. Podobnie przyrost naturalny i saldo migracji, mimo że są dodatnie, przyjmują niskie wartości. Zupełnie inaczej przedstawia się potencjał demograficzny w powiatach leżących w bezpośrednim sąsiedztwie z lewobrzeżną Warszawą. Skupienie, do którego należą powiaty, odnotowało najwyższy przyrost naturalny oraz saldo migracji – w rankingu wszystkich (165) powiatów, jednostki te plasują się w czołówce powiatów o najwyższym saldzie migracji. Prawdopodobnie przyczyniają się do tego niższe koszty utrzymania oraz bliskie sąsiedztwo ze stolicą, która generuje popyt na usługi.

Wśród pozostałych województw do grupy o wysokim poziomie potencjału ekonomicznego zaklasyfikowano tylko stolicę województwa świętokrzyskiego – m. Kielce. Pomimo sąsiedztwa z powiatem kieleckim, który znalazł się w najsłabszej (5) grupie, m. Kielce znalazło się w skupieniu o wysokim potencjale ekonomicznym – razem z powiatami sąsiadującymi z m.st. Warszawa. Prawdopodobnie niekorzystna sytuacja na regionalnym rynku pracy oraz tendencja wyludniania się dużych miast i jednoczesny rozwój sąsiadujących z nimi powiatów ziemskich, spowodował odpływ ludności. Stąd m. Kielce (jako jedyny powiat ze skupienia 2) odnotował ujemne saldo migracji.

W najmniej korzystnej sytuacji znajdują się powiaty, które znalazły się w 4 i 5 grupie. Do wspólnych, negatywnych cech tych obszarów zaliczyć można: wysoką stopę bezrobocia, niewielką liczbę podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, duży odsetek ludności

wiejskiej, niski lub ujemny (w grupie 5) przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. Obszary te charakteryzuje duży odsetek ludności zamieszkałej na wsi, co wpływa na strukturę zatrudnienia, gdyż większość mieszkańców pracuje w rolnictwie. Tradycyjne rolnictwo cechuje się dużym rozdrobnieniem gospodarstw rolnych. Małe gospodarstwa uniemożliwiają utrzymanie się rolników tylko z pracy na swoim gospodarstwie. Niezbędne jest w tej sytuacji tworzenie na wsi nowych miejsc pracy poza rolnictwem, których w powiatach przypisanych do 4 i 5 grupy brakuje. Niewystarczająca liczba miejsc pracy generuje problem bezrobocia.

Niepokojące są również wskaźniki dotyczące potencjału demograficznego, gdyż na terenach o słabej kondycji gospodarczej notuje się ujemny lub niski przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. Jednocześnie obszary te charakteryzują się korzystną strukturą ludności pod względem ekonomicznych grup wieku. W powiecie ostródzkim (reprezentancie grupy 4) odnotowano najwyższy odsetek ludzi młodych i najniższy osób w wieku poprodukcyjnym. Utrzymywanie się tych zjawisk w przyszłości skutkować może wyludnianiem się obszarów o najniższym potencjale ekonomicznym oraz starzeniem się populacji tych powiatów.

Warto również zwrócić uwagę na strukturę bezrobotnych w powiatach, które są najbardziej typowymi dla poszczególnych skupień. Biorąc pod uwagę bezrobotnych w podziale na wiek, we wszystkich powiatach dominują osoby z grupy wieku 25-34 lata. Wśród powiatów reprezentujących obszary o wysokim potencjale ekonomicznym, w strukturze bezrobotnych duży odsetek stanowią również osoby w wieku 45-54 lata, natomiast w powiatach reprezentujących grupy o najniższej kondycji gospodarczej duży odsetek zajmują osoby najmłodsze – z grupy wiekowej 24 lata i mniej. Zatem w powiatach o niekorzystnej sytuacji na rynku pracy w najgorszej sytuacji znajdują się osoby młode, nie posiadające doświadczenia, wchodzące na rynek pracy.